

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.neweconomics.org/gen/greennewdealneededforuk210708.aspx

3. Pinderhughes R. **Green Collar Jobs – An Analysis of the Capacity of Green Businesses to Provide High Quality Jobs for Men and Women with Barriers to Employment.** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://blogs.calstate.edu/cpdc_sustainability/wpcontent/uploads/2008/02/green-collar-jobs_exec-summary.pdf

4. **The number of Jobs dependent on the Environment and Resource Efficiency improvements** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/environment/enveco/jobs/pdf/jobs.pdf>

5. **UNEP Report A Global Green New Deal**, 2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.unep.org/docs/ggnd_Final%20Report.pdf

6. **UNEP** (United Nations Environment Programme), ILO (International Labour Organisation), ITUC (International Trade Union Confederation) Report Green Jobs: Towards Sustainable Work in a Low-Carbon World [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.unep.org/PDF/UNEPGreenJobs_report08.pdf

7. **UNEP Report Towards a Green New Deal: Economic stimulus and policy action for the double crunch** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.unep.org/docs/Green_New_Deal_statement_20081202.pdf

Рецензент: д.е.н., професор Кравців В.С.

УДК 336.717.3

Н. М. КОНДРАЦЬКА

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЗАОЩАДЖЕНЬ ДОМОГОСПОДАРСТВ ЧЕРЕЗ БАНКІВСЬКІ ІНСТРУМЕНТИ

Розкрито теоретико-методологічні основи трансформації заощаджень у фінансові інструменти. Проведено аналіз сучасного стану та пріоритетних напрямів банківського кредитування. Обґрунтовано основні напрями підвищення ефективності трансформації заощаджень домогосподарств через банківські інструменти.

©Кондрацька Н.М. - к.е.н. Національного університету водного господарства та природокористування

The theoretical and methodological foundations of savings transformation into financial instruments are disclosed. The current state and the priorities of bank lending are investigated. The basic directions of efficiency transformation of household savings through banking instruments are substantiated.

Ключові слова: організовані заощадження домогосподарства, трансформація заощаджень, банківські кредитування за секторами економіки.

Накопичення заощаджень домогосподарствами не передбачає їх автоматичну трансформацію в інвестиції, адже вони можуть приймати різну форму: неорганізовані, квазізаощадження і організовані заощадження.

Неорганізовані заощадження — це сума коштів, котрі знаходяться в розпорядженні домогосподарств, існують у вигляді готівкових коштів, не інвестуються в цінні папери, депозити, паї і організовану підприємницьку діяльність. Неорганізовані заощадження створюються з поточних доходів домогосподарств і формують готівкові кошти поза банківською системою. Особливою формою організованих заощаджень є квазізаощадження, здійснюючи які, домогосподарства вкладають кошти в купівлю матеріальних активів: дорогоцінних каменів та металів, антикваріату, картин та інших матеріальних об'єктів [1, с.75]. Ці два види заощаджень виключаються з інвестиційного процесу та сповільнюють на економічне зростання. Вони призводять до одночасного зменшення споживання як стимулу для здійснення інвестицій, так і до зменшення інвестиційних ресурсів суспільства, основи його розвитку [2, с. 10].

І навпаки, організована форма заощаджень представляє собою заощадження населення, мобілізацію і розміщення яких проводить банківська система, або небанківські фінансово-кредитні установи, які згідно із законодавством мають право здійснювати операції щодо залучення коштів населення та їх розміщення [1, с.75].

Дослідженню заощаджень як джерела інвестицій приділяли увагу як зарубіжні так і вітчизняні вчені, а зокрема М. Алексєнко, Є. Болотіна, О. Дзюблюк, В. Кротюк, А. Мороз, М. Савлук, М. Стирський, С. Панчишин, О. Шаманська О. Франченко. Вони розглядали проблеми пов'язані з аналізом

чинників, які впливають на обсяг організованих заощаджень, механізм трансформації їх інвестиції тощо. Незважаючи на вагомість наукових напрацювань вищеперелічених дослідників існують проблеми, котрі залишаються недостатньо розробленими як у теоретичному, так і в практичному аспектах.

Метою статті є обґрунтування теоретико-методологічних положень і розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення механізму трансформації заощаджень домогосподарств через банківські інструменти. Досягнення мети дослідження зумовило необхідність розв'язання таких основних **завдань**:

- розкрити теоретико-методологічні основи трансформації заощаджень домогосподарств фінансові інструменти;
- провести аналіз сучасного стану та пріоритетних напрямів кредитування комерційних банків;
- обґрунтувати основні напрями підвищення ефективності трансформаційних процесів через фінансові механізми.

Перетворення готівки в організовані заощадження реалізується через механізм трансформації, який передбачає що заощаджені кошти [2, с.10]:

- по-перше, мають бути відчужені від власника на умовах зворотності, терміновості, платності;
- по-друге, вони повинні бути передані суб'єктам, які господарюють, які здатні їх ефективно використовувати на тих же умовах;
- по-третє, вони мають набути іншої, відмінної від грошової, форми.

Найбільш вдало, на нашу думку, місце фінансових посередників, у тому числі і комерційних банків, у даному механізмі визначила Франченко О.Л. [3, с. 27-28]. Перевагами її моделі є виокремлення таких інституційних учасників як страхові компанії, недержавні пенсійні фонди, комерційні банки. Саме з їх допомогою кошти окремих домогосподарств обслуговують недержавну систему соціального захисту й одночасно дозволяють отримувати дохід на вкладення. На макроекономічному рівні акумульовані інституційними інвесторами заощадження населення є основним джерелом довгострокових ресурсів для розвитку економіки.

Вважаємо, однак, що дана модель має деякі обмеження та неточності. По-перше, розглядаються механізми

трансформації заощаджень через інструменти як фінансового, так і фондового секторів, а не лише фондового.

По-друге, автором не розглядається ситуація, коли власник заощаджень та інвестор збігається в одній особі. У цьому разі, як зазначено в [3, с.27-28], фізичні особи самостійно приймають рішення про використання власних заощаджень для інвестицій у житлове будівництво чи здійснення індивідуальної підприємницької діяльності. Або ж інвестиційне рішення є результатом спільних зусиль, тоді створення фірми на підставі партнерства. Зрештою саме тоді фірма виступає суб'єктом інвестиційної діяльності, реалізуючи заощадження її засновників

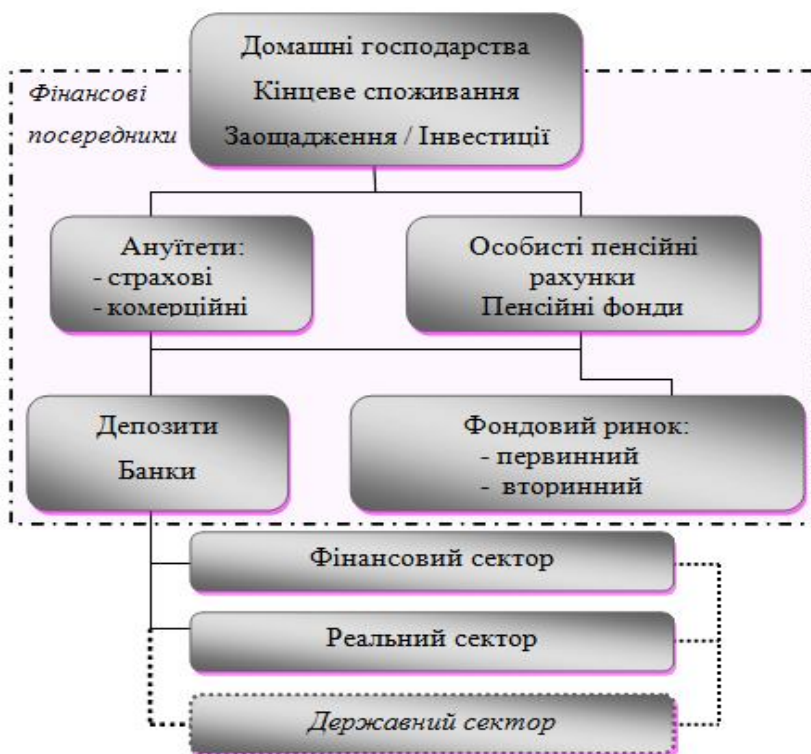

Рис.1. **Модель трансформації заощаджень домогосподарств в інвестиційні та кредитні ресурси**

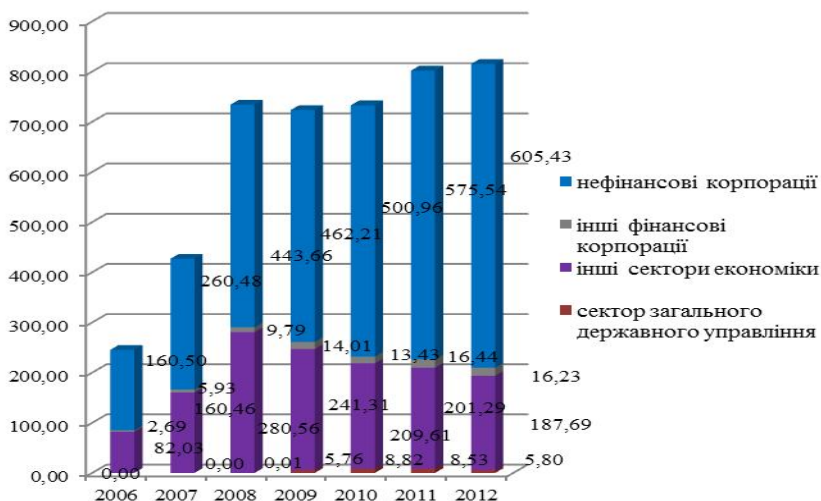
Примітка. Удосконалено [3, с.27]

По-третє, звужується сфера можливих вкладень акумульованих коштів до фінансового та реального сектора, проте доцільно було б також виділити і державний сектор. Адже акумульовані кошти інституційні інвестори та банки інвестують у державні цінні папери та видають у вигляді кредитів.

Модель трансформації заощаджень населення в інвестиції із врахуванням зазначених зауважень зображено на рисунку 1.

Як ми бачимо, комерційні банки, акумулюючи кошти населення, інвестують їх у реальний сектор, фінансовий сектор, а також на підтримку держави. Головним інструментом при цьому залишаються кредити.

Зокрема, обсяги коштів, що спрямовуються на кредитування нефінансових корпорацій є найбільшими 605,43 млрд. грн., або 74,24% і продовжують зростати (рис.2). Кредитування ж інших секторів економіки суттєво змінилось з початком фінансово-економічної кризи 2008-2009 років. Так, після стрімкого зростання до 38,22 % (280,56 млрд. грн.) у 2008 році, частка кредитів виданих домогосподарствам та корпораціям що їх обслуговують поступово скорочувалась і на кінець 2012 року зменшилась до 23,02 % – 187,69 млрд. грн.

Рис. 2. Динаміка та структура кредитів комерційних банків за секторами економіки, млрд. грн.

Примітка. Побудовано на основі даних [4]

Натомість, у 2009-2012 рр. суттєво зростає частка кредитів виданих центральним та регіональним органам державного управління. На кінець аналізованого періоду даний показник становив 0,71% банківських кредитів, що становить 5,8 млрд. грн. Позитивну тенденцію мали також обсяги кредитування інших фінансових корпорацій, насамперед страхових компаній та недержавних пенсійних фондів. На кінець 2012 року їх частка в загальній сумі виданих кредитів скоротилась до 1,99% (16,23 млрд. грн.).

Враховуючи, вплив кредитування на розвиток реального сектору економіки вважаємо занеобхідним проаналізувати даний сектор економіки більш детально. Насамперед варто розглянути строки кредитування (рис.3.)

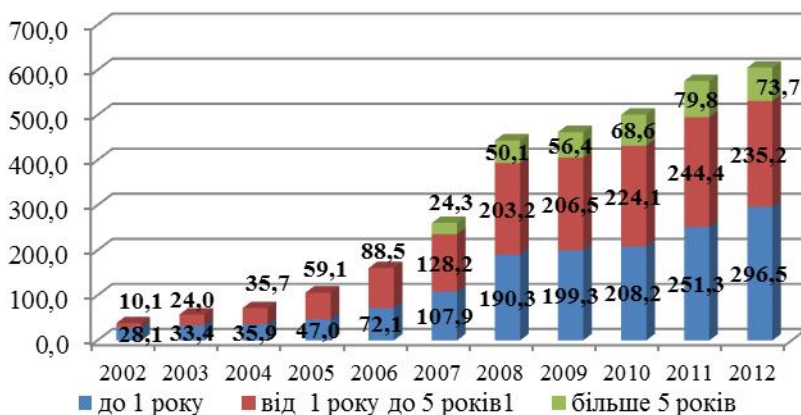

Рис. 3. Динаміка та структура банківських кредитів, виданих нефінансовим корпораціям у розрізі строків погашення, млрд. грн.

Примітка. Побудовано на основі даних [4]

Кредити надані на термін до одного року зазвичай використовуються на поповнення оборотного капіталу, тобто фактично фінансують поточну діяльність. Завдяки їм підприємства реального сектору можуть суттєво збільшити обсяги виробленої продукції, товарів та послуг та покращити результати діяльності. Саме тому, їх обсяги продовжують зростати і на кінець 2012 року сягнули позначки в 296,5 млрд. грн. тобто на 45,2 млрд. грн. більше ніж

попереднього року, а їх питома вага до 49 % загального обсягу виданих кредитів.

Кредити, надані та термін більше одного року зазвичай використовуються на оновлення та купівлю основних засобів і сприяють зміні якісних показників діяльності підприємств. Ефект від таких вкладень теж є довготривалим і в кінцевому випадку позитивно відображається і на економіці країни вцілому.

Найбільший обсяг виданих середньо і довгострокових кредитів було зафіксовано у 2011 році – 324,2 млрд. грн., проте на кінець 2012 року значення даного показника зменшилось до 308,9 млрд. грн., що становить 51 % загального обсягу кредитів виданих не фінансовим корпораціям.

Зазначимо, що головною валютою кредитування реального сектора залишається гривня, на неї припадає 64,94 % усіх виданих кредитів (рис.4).

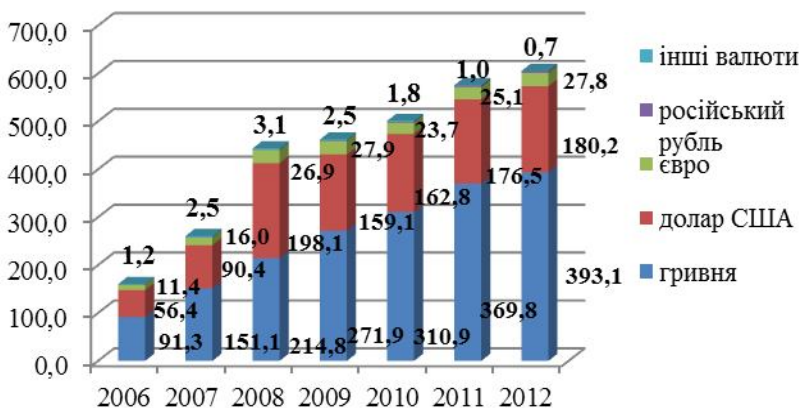

Рис. 4. **Динаміка та структура банківських кредитів, виданих нефінансовим корпораціям у розрізі валют, млрд. грн.**
Примітка. Побудовано на основі даних [4]

Проте, темпи зростання обсягів кредитів у гривні дещо сповільнились. Так, темп приросту гривневих кредитів у 2011 році порівняно і з 2010 становив 18,92 %, проте вже у 2012, він зменшився до – 6,32 %. Подібні тенденції характерні і для кредитів, виданих у доларах, хоча їх часта і темпи приросту є значно меншими. Починаючи із 2008 року питома вага кредитів, виданих у доларах зменшується і на кінець 2012 року

становила 29,77 %. Це пов'язано насамперед із тим, що валютні кредити, хоч і видаються під менші відсотки, все ж мають суттєві ризики зміни валютного курсу.

Що стосується єврокредитів, то їх частка є незначною 4,59 % загального обсягу кредитів і продовжує скорочуватись. Кредити видані у євро, як і в інших валютах, є вигідними лише для компаній які отримують доходи у такій валюті. Саме тому, обсяг кредитів, виданих у російських рублях зріс більші у тричі за останні чотири роки і на кінець 2012 року становив 3,6 млрд. грн.

Серед видів економічної діяльності, найбільші обсяги кредитування корпорацій оптової торгівлі, переробної промисловості, професійної наукової та технічної діяльності, будівництва, а також сільського господарства, мисливства та надання пов'язаних із ними послуг. Сукупна питома вага цих видів діяльності 85,3 %, що становить 603,058 млрд. грн.

Як висновок, можна сказати, що процеси трансформації заощаджень домогосподарств через банківське кредитування активізувались після фінансово-економічної кризи. Лівова частка кредитів спрямовуються саме у реальний сектор і сприяють розвитку всієї економіки. Проте, випереджаючий розвиток споживчого кредитування сектору домашніх господарств, стимулює закордонних, а не вітчизняних, товаровиробників. Більше того, зростання імпорту товарів масового попиту погіршить негативне торговельне сальдо України, підриваючи національну економіку. Варто відзначити також, що значна частка короткострокових кредитів суттєво сповільнює розвиток капіталомісткого виробничого сектора, який вимагає тривалих інвестицій, що у свою чергу посилює стагнацію економіки.

Для усунення цих загроз необхідно розширити кредитування не фінансових корпорацій, насамперед через використання механізмів факторингу та лізингу, оптимізувати структуру кредитів як за строками погашення, так і за валютами. Все це сприятиме активізації трансформації заощаджень домогосподарств в реальні інвестиційні ресурси. У свою чергу, це може стати додатковим чинником зростання ділової активності, зменшенню безробіття та відновлення економічного зростання.

Бібліографія

1. Шаманська О.С. **Сутність і особливості заощаджень населення в умовах ринкової трансформації економіки** / О.С. Шаманська // Науковий вісник : Фінанси, банки, інвестиції - 2012 - №3. – С.72-77.
2. Болотіна Є.В **Домогосподарство в системі інститутів ринкової інфраструктури України** / Є.В Болотіна. // Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського Науковий журнал. – №3 2010. – С.6-13.
3. Франченко О.Л. **Використання заощаджень населення в інвестування економіки країни через структури фондового ринку** / О.Л. Франченко // Економічний Часопис - XXI (2010) №9 – 10. – С. 26-30.
4. **Статистична інформація** [Електронний ресурс] / Національний банк України. Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=71195.

Рецензент: д.е.н., професор Павлов В. І.

УДК 330.341.1:332.142

М. В. МАКАЄВ

ПРОВІДНИЙ СВІТОВИЙ ДОСВІД «ПОЗЕЛЕНЕННЯ» НАЦІОНАЛЬНИХ ГОСПОДАРСТВ (НА ПРИКЛАДІ НІМЕЧЧИНИ І ДАНІЇ)

Розглянуто досвід Німеччини та Данії по впровадженню зеленого виробництва, як один із ключових аспектів «позеленення» національних економічних систем.

The German's and Denmark's experience in green production as a part of transition to green economy was analyzed.

Ключові слова: національне господарство, «позеленення», національна економічна система.

Останні роки наукова спільнота активно опрацьовує дієві засоби вирішення низки еколого-економічних і

©Макаєв М. В. - аспірант ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України»